

SLOVENIJA

Uredništvo: Ljubljana, Tyrševa cesta št. 17

Naročnina četrletno 15 Din

za pol leta 50 Din

za vse leto 60 Din

Posamezne številke 1,50 Din

V z a m e j s t v o celoletna naročnina 90 Din

Ljubljana, 16. aprila 1937.



Upravištvo: Ljubljana, Tyrševa cesta 17

Poštočekovni račun:

Ljubljana št. 16.176

Rokopisov ne vračamo

Oglasi po tarifu

Tiska Zadruga tiskarna (M. Blejec) v Ljubljani

Slovenci v borbi z jugoslovenci

Nikdar še nismo slišali naših jugoslovenov, da bi se bili upirali, če so Srbi poudarjali svoja kulturna in politična prizadevanja, takoj pa so začeli tolči po nas Slovence in po Hrvatih, če smo tudi mi poudarjali — tako kot Srbi — svoje zahteve. Je popolnoma jasno, da hočejo jugoslovenci Hrvatov in nas Slovence izbrisati z obličja zemlje. Da dosežejo ta svoj namen, so se najprej spravili nad naše gospodarstvo, kajti če je spodmaknjena tvorna podlaga, mora sama ob sebi pasti tudi kultura. Če ostane le še jezik, ga naj bi pa govorili le še hlupci in dekle. Pri tem početju pa jugoslovenov ne vodijo kakšni idealni nagibi, n. pr. da bi obvarovali Hrvatov in Slovence pred tujim sovražnikom, temveč jim je edini namen ta, da uničijo naš odpor zoper izropanje naših gospodarskih dobrin v korist tiste male skupine, ki vodi vse njihovo gibanje. V ta namen je bil ustvarjen centralizem, ki hoče izvesti likvidacijo Hrvatov in Slovencev.

Slovenci smo v 1200 letih, ko smo bili sosedje Nemcev in smo živeli z Nemci skupaj, izgubili skoraj dve tretjini svojega ozemlja. Posebno v zadnjih 50 letih je bil nemški pritisk vedno večji. Vsenemški most do Trsta je imel zabite svoje stebre, ki so v najbolj slovenskih krajih. Prišla je svetovna vojna, ki nam je dala mogočnost, da se otresemo nemške nadvlade in ustanovimo skupno državo s sorodnima slovanskima narodoma, Hrvatov in Srbi.

Trubar je ustvaril podlago za slovensko književnost, Prešeren je dal slovenskemu jeziku najvišjo umetniško obliko, Cankar je v mojstrovinah, stoječih na evropski višini, pokazal svetu najintimnejšo stran slovenske duše. Naši znanstveniki so pa dokazali, da je mogoče v slovenskem jeziku obravnavati najbolj zamotana vprašanja z največjo natančnostjo. Že pred 100 leti je dejal Jernej Kopitar, da je slovenski jezik morda najbolj cvetoča veja na deblu slovanskih jezikov. Če bi seštel vse slovenske leposlovne in znanstvene knjige, kar jih je izšlo od l. 1551, bi to število ne bilo manjše kot število vseh književnih del, kar jih je izšlo v srbskem ali pa hrvaškem jeziku. Vse slovenske književne in druge duhovne ustvaritve obsega slovenska kultura, ki stoji vstric drugih evropskih kultur.

Sklicujemo se z vso pravico na silno razširjenost knjig med Slovenci in izginjajoče število analfabetov, na visoko razviti pravni čut našega ljudstva (kolikor ga niso jugoslovenci že demoralizirali), na smisel za snažnost in red, na verski

Dr. Jos. Regali:

O slovenskem „Narodnem gledališču“

II.

Reprezentativnost — nova velika opera — drugo dramsko gledališče.

Da pa bi postalo slovensko »Narodno gledališče« v Ljubljani res reprezentativen kulturni zavod in da bi postalo slovesno in odlično dejstvo v slovenskem kulturnem življenju, bi mu bila potrebna čisto drugačna streha kot jo ima. Treba je sezidati v Ljubljani

veliko novo opero

in prezidati in dozidati sedanje ljubljansko operno gledališče za

novo dramsko gledališče.

L. 1892, ko je bilo postavljeno sedanje ljubljansko operno gledališče, je imela Ljubljana 29.377 prebivalcev, dandanes jih ima nad 86.000, sicer s priklopljenimi občinami, stara Ljubljana sama pa nad 60.000. Res da pred 45 leti še ni bilo v Ljubljani dveh gledališč kot sta sedaj, vendar pa takrat ni bilo v sedanjem opernem gledališču

čut in na čut za poštenost, na delavnost in smisel za organizacijo.

Vse to je naša svojstvena kultura in s tem naša posebnost, zaradi katere smo mi Slovenci sam svoj narod.

Da si ohranimo svojo že do visoke stopnje razvito kulturo, smo se Slovenci leta 1918. odločili za tako državo, ki bi združila vse Slovence in ki bi omogočala nemoten vsestranski razvoj slovenstva. Pot nam je pokazal naš genij Ivan Cankar, ki je v svojem znamenitem predavanju dne 12. aprila 1915 v ljubljanskem »Mestnem domu« dejal: »Jugoslovanski problem je le političen problem. Jugoslovansko vprašanje v kulturnem ali celo jezikovnem smislu zame sploh ne obstoji. Najbolj gnusni so ljudje, ki brez vzroka spravljajo v zvezo s političnim jugoslovanstvom še slovenski jezik. V avstrijski ječi in revščini smo svojo kulturo povzdignili tako visoko, da je veselje. To je izraz moči, ki ne zaostaja prav nič za tisto močjo, ki se je pokazala pred Lozengradom in pri Kumanovem. Ilirci pa niso pozabili samo na slovensko kulturo — slovenskega jezika nikoli niso znali — ne samo na Trubarja, Prešerna in Levstika, ampak kar sami nase, na svoje ime in svojo domovino.«

Jugoslovenci se kaj radi sklicujejo na nekaj izjav dr. J. E. Kreka. Mi v teh izjavah ne vidimo drugega kot propagandno sredstvo, da se rešimo Avstrije. Naj pa jugoslovenci nikar ne mislijo, da bi se bil dr. J. E. Krek strinjal z njihovimi »tihu in postopno« likvidacijo slovenstva ali pa, da bi bil sodeloval v kakšnem njihovem režimu kot n. pr. v letih 1931-34, ali pa da bi odobral demontiranje slovenskega gospodarstva. Naj jugoslovenci preberó knjigo R. Jurčeca o dr. J. E. Kreku, ki je izšla pred dvema letoma v založbi »Hram«. Tam bodo našli navedene tudi take njegove izjave, ki jih jugoslovenci gotovo ne bodo ob vsaki priliki navajali.

Mi Slovenci države Jugoslavije nismo zato soustvarili, da bi prišli iz dežja pod kap. Mi nočemo biti likvidirani, mi hočemo razviti vse svoje sile, zavedajoč se svoje kulturne nadmoči. Jugoslovenstvo, kot je nastalo zadnjih 17 let in ki je nekaj povsem drugega kot jugoslovanska misel pred vojno, odklanjamo, ker smo v njem spoznali tisto, kar nam prazni naše žepe in slabi našo kulturno moč. — Jugoslovenstvo, narejeno leta 1921., je umetna naprava, ki ima namen, da v središču ustvari denarno aristokracijo. Mi Slovenci pa za take stvari nimamo prav nobenega smisla.

na teden nič manj predstav kot dandanes, ker sta takrat igrala v sedanjem opernem gledališču slovensko »Dramatično društvo« in pa nemško gledališko društvo, vrsteč se po dnevih. Ko je bilo l. 1911 odprto novo samostojno nemško gledališče, je imelo slovensko »Dramatično društvo« sedanje operno gledališče samo na razpolago, nemško gledališče je pa igralo za takratnih okoli 6000 ljubljanskih Nemcev. L. 1910 je imela Ljubljana 41.727 prebivalcev in je slovensko gledališče igralo torej za okoli 35.000 ljudi. Obe takratni ljubljanski gledališči nista na teden priredili za 41.727 ljubljancev splošno nič manj predstav kot jih prirejata sedaj za nad 86.000 oziroma nad 60.000 ljubljanskih prebivalcev sedanje operno in dramsko gledališče, le da je bila gledališka sezija takrat za dva meseca krajša. Zato lahko trdimo, da sta že zaradi krajevnih potreb sedanji ljubljanski gledališki poslopij premajhni.

Sedanji ljubljanski gledališči delata na zunaj vtisk malomestnih, provincialnih gledališč, ne pa vrhovnih gledaliških zavodov celega, čeprav ne velikega naroda. Vsako tudi pokrajinsko gledali-

šče celo v Avstriji ima večjo stavbo; celo mali Celovec ima novo, precej večje gledališče, kot je pa ljubljansko dramsko gledališče, ki je bilo zidano le za okoli 6000 tedanjih ljubljanskih Nemcev. Gradec, ki je bil takrat, ko je bilo sedanje graško mestno gledališče postavljeno, središče prejšnje kronovine Štajerske, s približno tistim številom prebivalstva kot ga ima sedanja dravska banovina, ima mestno gledališče, ki je še enkrat večje kot ljubljanska opera in je v resnici reprezentativna, monumentalna stavba. Zagrebško hrvaško »Narodno kazališče« je bilo postavljeno v časih, ko Zagreb še ni imel 60.000 prebivalcev, je pa mogočno poslopje, ki pošteno reprezentira hrvaštvo; Split, pokrajinsko hrvaško mesto, ima še enkrat večje gledališče kot je ljubljanska opera.

Postaviti bi bilo treba tedaj novo veliko opero in sicer neke v središču Ljubljane, ne pa kje zunaj mesta. Že takrat, ko so zidali sedanjo ljubljansko opero, so napravili veliko napako, da jo niso postavili kje v mestu. Bili so pač malotni ljudje, ki so se bali podreti par starih hiš, da bi dobili stavbišče. Tudi »Narodni muzej« in »Narodni dom« bi bili morali postaviti kje v središču Ljubljane, kajti reprezentativne stavbe spadajo v reprezentativni del mesta.

»Narodna opera« je pri vsakem narodu ena izmed tistih ustanov, ki daje celi narodni kulturi sijaj. K največjim narodnim prireditvam in slovesnostim spadajo po starem izročilu slavnostne operne predstave. Sploh pa imajo operne predstave veliko večji sijaj in vpliv kot dramske predstave že zaradi glasbe, ki vpliva veliko bolj neposredno kot sama beseda, in so nekaj slovesnega. Zato je potrebno, da narodna opera tudi že s svojo stavbo dela monumentalno in mogočen vtisk. Čehi pravijo o svojem »Narodnem divadlu«: »Máme to zlatou kapličku!«

Neverjetno je, da v novem regulacijskem načrtu za ljubljansko mesto ni nikjer zarisano, kje naj bi stala nova velika slovenska »Nar. opera«, pa tudi drugih novih stavb za slovenske vrhovne kulturne zavode, zunaj za vseučilišče, ta načrt ne pozna.

Nova velika slovenska »Narodna opera« naj bi stala mogoče med kazinskim poslopjem in Ovijačevo hišo na prostoru, ki leži za kazinskim vrtom in bi se moral del kazinskega poslopja in Ovijačeve hiše podreti, ob sedanjem poštnem poslopiju pa bi bila Knafljeva ulica podaljšana do Wolfove ulice. Sedanji regulacijski načrt bi se moral seveda izpremeniti. Vhod v novo opero bi naj bil iz Zvezde. Stroški za novo opero bi znesli kakšnih 50 do 40 milijonov dinarjev. Bog nas pa obvaruj, da bi dobil stvar v roke kak »moderen« stavbar Le Corbusierjeve smeri. Nova velika opera bi morala biti tudi po zunanosti estetično zamišljena, ne le konstruktivistično in nas dvakrat Bog obvaruj, da bi bila podobna novemu prizidku ljubljanske »Filharmonije« ob Ljubljani. Ni treba, da bi imela zunanost v kakšnem starem slogu, ampak kvallite t e starih slogov pa gotovo, ker sicer je bolje, da je ni. Tudi na zunaj bi morala podajati odličnost in oblikovno duhovitost, ne pa estetiko ravnila in polirjev, in pa tudi slavnostni značaj. Na noben način se pa ne sme izvesti načrt, o katerem nekateri razmišljujejo, da bi namreč prizidali sedanji operi na zadnji strani še eno gledališče, ker bi bila to estetična spaka.

Za dramo bi se dalo preurediti sedanje operno gledališče. Bilo bi ga treba na zahodni strani prizidati, da bi bil oder in zaodrišče večje, tudi v notranosti bi bilo prostor za gledalce podaljšati za kakšnih 5 vrst sedežev, prav tako lože za par lož, da bi pridobili prostora vsaj za kakšnih 140 gledalcev. Ne bi pa škodovalo, če bi sedanje operno gledališče vzdignili za eno nadstropje, da bi imelo tri vrste lož, namesto sedanjih dveh. Z nadzidkom bi pridobili tudi prostore za garderobe itd. Uprava slovenskega »Narodnega gledališča« bi naj pa imela prostore v novi veliki operi. Stroški za prezidavo sedanjega opernega gledališča bi znesli kakih 5 do 6 milijonov dinar-

jev. Podobno povečanje starega gledališča se je letos v Salzburgu dobro posrečilo.

Če bi prodali sedanje dramsko gledališče kakemu podjetniku za kinematograf ali variete ali kaj drugega, bi gotovo dobili toliko ali še več, kot bi stalo stavbišče za novo veliko slovensko opero. Najbrž bi še kaj ostalo za preureditev sedanje opere za novo dramsko gledališče.

Če bi imela Slovenija finančno samostojnost, bi lahko, ne da bi kdo kaj čutil, iz prebitkov enega leta postavila novo veliko slovensko »Narodno opero« in priredila novo veliko slovensko »Nar. dramo«, saj ostane na leto več sto milijonov ki jih plačujemo davčni upravi, drugod. V sedanjih razmerah seveda ni pričakovati, da bi se zgo-

raj napisane misli danes uresničile. Treba pa je, da na to stvar mislimo in da ne delamo sami stvari, ki bi onemogočile, da bi tudi v prihodnosti ne mogli izvesti teh načrtov. Prirediti moramo ljubljanski regulacijski načrt tako, da bomo imeli pripravljeno stavbišče v sredi mesta za novo veliko slovensko »Narodno opero«. Upamo, da te besede ne bodo bob ob steno! Naj bi pa že kdaj prenehalo blebetanje o strahovitem napredku zunanosti Ljubljane po svetovni vojni!

Nove gledališke stavbe bi pa tudi finančni uspeh slovenskega »Narodnega gledališča hudo izboljšale in zagotovile gmotno stran tega vrhovnega slovenskega kulturnega zavoda. O tem pa prihodnjici.

Plazovi, sport, planinstvo...

Zadnja številka nemškega planinskega obzornika »Deutsche Alpenzeitung«, ki je izšla te dni, prinaša sestavke o plazovni nevarnosti in nekaj načelnih pripomb o planinstvu. Sestavki se zde skoraj, ko da bi bili pisani glede na storžiško nesrečo. Zavzemajo seveda stališče, ki izhaja samo po sebi iz bistva planinstva in ki smo ga zavzeli mi v predzadnji številki. Ker je v tem pogledu pri nas nejasnosti čez glavo, ne bo škodovalo, če ponovimo nekaj misli iz njih.

Kar se tiče ravnanja ob plazovnih nevarnostih, navaja obzornik daljše mesto iz knjige Zsigmondy-Pauleke: Nevarnosti gora. Naj navedemo nekaj vrst še mi:

...Nikjer se ne maščuje nepremišljeno zaganjanje težje, kakor pri zimskih turah.

Prvo načelo mora biti: opusti gorske ture, kadar grozi slabo vreme (študij vremenskih kart in poročill), dalje pri južnem vremenu, kadar sneži ali takoj potem; ne hodi po strmih zavetrnih brežinah, zlasti po novih padavinah in eventualno med in po močnem sončnem obsevanju.

Kdor je le površno zasledoval poročila o storžiški nesreči, ta ve, kako hudo se je grešilo že kar proti tej osnovni, poglobilni zapovedi.

V drugem sestavku se obrača obzornik proti odlikovanju in nagradam za planinska dejanja in podjetja:

V novejšem času vidimo večkrat, da vežejo dva pojma z gorovstvom: »junaštvo« in »odlikovanje«. Mislijo, da je treba uspešne skalo- in ledohodce po sprečenih težkih turah, imenovanih »veledejanja«, slaviti kot »junake gora« in jih še napovrh odlikovati z medaljami in nagradami. V resnici pa so s tem izkazali pravemu junaštvu in gorovstvu zelo slabo uslugo.

Prvič: odlikovanje in plačilo ni samo tuje osnovnemu nagibu planinstva, ampak naravnost nasprotno. Ljubezen do gore in notranje, nesebično veselje do dejanja velja kot najplemenitejši nagib. Plačana ljubezen je zmeraj najmanj zelo obžalovanja vredna zadeva.

In še eno vprašanje: Mar rabimo odlikovanja, da budimo častitljivost naše mladine in jo navdušujemo za življenju nevarna skrajna dejanja in »zadnje planinske probleme«? Ne, narobe! Treba je tu pa tam

Vsak zaveden Slovenec naj bo naročnik „Slovenije“!

J. Š.: Sanjarije o Ljubljani

(Konec)

Ali se tudi že zavedamo z vso nujnostjo potrebe našega stadiona z visoko šolo za telesno-kulturno? Stadion, ki ga je zgradil Mussolini v Rimu, je stalna in krepka pobuda za vse Italijane. Oživil je zopet rimsko izročilo. Stadion postaja neizčrpna gibalna sila za vso italijansko mladino. Z ustanovitvijo visoke šole za telesno kulturo v Ljubljani, ali take fakultete z vsemi laboratoriji pri naši univerzi in z gradnjo stadionov, kopalšč moramo hiteti. Brez take šole in vadišč so naša prvenstva, tekmovanja v svetu sporadična, negotova. Sportno delo je pri nas še vedno v celoti nesistematično. Nikdar ne stopimo za stalno na svetovno raven, pravih voditeljev bo brez šol vedno primanjkovalo, in samo z zagrenelostjo bomo zrlili na tekmujoče in zmagojuče narode. Še vedno smo krivi dokaj zamud, a krivde zamud bodo zdaj naše. Ne bo več mogoče tožiti o narodni nesreči, temveč bičati bo treba našo malomarnost, neuvidevnost in zaostalost.

Hvaležni moramo biti sicer našim pionirjem telovadbe in sporta. A to je bil začetek. Visoka šola, ali še bolje fakulteta pri univerzi, bi lahko organizirala vse delovne sile na znanstveni podlagi. Bila bi nov vir moči in odpora pri narodni obrambi. Življenje bi vrelo iz tega zavoda v korist posameznikom, družini in narodu. Potrebna je taka šola z vsemi instituti, laboratoriji, vadišči in kopalšči. Zanimanje za telesno kulturo bi se preneslo v podeželje.

ohlajevati, drznost »najskrajnejših« presodno zaježavati in delati, da se novodobno planinsko gibanje poduhovi. Sicer bi bili pa ljudje, ki bi jih diplome in medalje zvabile iz mest v gore, žalostni... planinci. Če bi kdaj prišlo tako daleč, bi samo želeli, da bi vse planinstvo dejansko prenehalo in obstajalo samo še kot zgodovinski pojav te dobe.

Glede podeljevanja olimpijskih medalj pravi obzornik, da je bila prvič podeljena bratoma Schmid ob zmagi nad Matterhornovo severno steno, da pa se takrat očitno niso zavedali škodljivih nasledkov. Poslej so večkrat šli mladi ljudje s prikrito mislijo na to medaljo v razvpite stene, in nekateri so se že kar priglasili zanje. »Alpenzeitung« nadaljuje:

V duhovnem pogledu koplje (namreč nagrajevanje, ur.) grob idealizmu in ljubezni do gora: »Brez te ljubezni nima planinstvo pravice do življenja!« je pisal nedavno Adolfo Heß v obzorniku »Alpinismo« v kritični študiji o bodočnosti planinstva.

.....
»Tekma v gorah ostane greh zoper duha,« je dejal pravilno W. Retzer v teh dneh. Tekmovati bi pomenilo, da hočemo nadomestiti neizčrepanost gorskega doživljanja s hladnim, narejenim človeškim pravilom. Saj vendar nočemo samih sebe delati ubožnejših in brez duha!

.....
Švicarski planinski klub je nedavno ostro napadel sklep, da se podeljujejo gorohodcem olimpijske zlate medalje. Poudarjal je, da je to zoper idealno planinsko pojmovanje in da bi nadaljnji razvoj zasakulo na slabo pot.

Še v drugem sestavku navaja »Alpenzeitung« dobesedno odklanjajoče stališče Švicarskega planinskega kluba do sportnega pojmovanja planinstva:

Osrednji odbor Švicarskega planinskega kluba so že čisto vprašali za mnenje, zlasti v zvezi s podeljevanjem odlikovanj od Mednarodnega olimpijskega odbora za največje planinske dejanje. Zastopal je zmeraj stališče — in ga še danes zastopa —, da se taka odlikovanja ne ujema s pravim planinstvom. Saj se vendar prav planinstvo loči od sporta po svojih višjih, idealnih prizadevanjih.

Navedli bi lahko drugih uglednih planinskih piscev — a mislimo, da je tudi tega dovolj, za tiste vsaj, ki jim je planinstvo srčna zadeva, kakor lepo pravi Kugy. Tisti pa, ki jim gre zgolj za odlikovanje, za surovo tekmo, tako ne spadajo na gore.

Tudi pri nas bo treba razjasniti pojme in potegniti ločnico.

Olimpijske igre v Berlinu so krepak opomin in nazorna šola za nas. Nam nenaklonjeni narodi so uporabili svoje uspehe v svoje propagandne namene, nam seveda v škodo. Hoteli so opozarjati na lastno superiornost.

Z veseljem in ponosom sem bral o stalni skakalni oziroma letalni šoli na Planici. Velike skakalnice pri nas brez domačih skakalcev bi bile le visokomerstvo. S šolo na Planici bo pa velika skakalnica vendar prizorišče tekem predvsem naših tekmovalcev. Velika skakalnica naj bo namenjena nam samim.

Vse polno naprav, ki so nam še potrebne, ki dandanes spadajo v inventar vsakega dinamičnega naroda: obrambne institucije, izselniški institut, reprezentativna vrta — zoološki in botanični, seveda letališče, dober film in dobra radio-postaja, narodni parki, razstave, festivali, razvito strokovno in srednješolstvo, sadjarska in vrtnarska šola, hotelirska oziroma gostinska šola, višje gospodinjstve šole, alpinistična, dobra združna šola, keramična šola in šola za glasbilo, muzeji: alpinistični in sportni, narodno-obrambni, glasbeni, tujsko-prometni, higienski, šolski, celo kriminalni — zanesljiv statistični urad. Z veseljem sem bral o snovanju reprezentativnega tehnološkega muzeja, o načrtu umetnostne galerije. Mestni magistrat, higienska mestna tržišča!

Kako lepo je začel ustvarjati naš film, a že je prenehal. Ali ni motivov? Denarji? Ali si je mogoče misliti lepši film (med drugimi seveda), kot bi bil Jalnov »Ovčar Marko«, seveda nekoliko

Opazovalec

Žene in njihove pravice

(Dopis.)

V raznih ženskih, kakor tudi političnih listih imamo tudi že v Sloveniji čisto priliko čitati o gibanju našega ženstva in med drugim tudi, da se bore žene za volilno pravico.

Nisem načelno proti tej zahtevi žen, narobe, celo odobravam jo. Da smo žene do te zahteve upravičene, sledi iz dejstva, ker smo že dovoljkrat dokazale, da se znamo prav tako boriti kot moški in da znamo prav tako biti vztrajne tudi pri delu. Žene, ki zahtevajo volilno pravico, ne zahtevajo torej stvari, ki jim ne pripada, pač pa zahtevajo v polni meri svoje pravice, za katere sploh se moramo danes toliko boriti.

Pomisliti pa je treba, da žene, ko si bodo priborile to pravico, ne bodo dosegle le popolne enakopravnosti, marveč bodo istočasno storile še drug velik, če ne morda celo večji korak — stopile bodo v politično življenje. Kakšno življenje vlada danes na političnem polju, posebno pri nas, nam je dobro znano, in prav zato je velike važnosti, kakšno stališče bodo zavzele žene; ali bodo korenito preučile stališče, ki ga morajo zavzeti, ali pa se bodo dale voditi »tistim«, ki jih bodo potrebovali le za dosega svojih osebnih ciljev. To je tisto veliko in važno vprašanje! Da pa se bo to važno vprašanje rešilo pozitivno, da bodo žene zavzele tisto stališče, ki je edino pravilno, za to — se mi zdi — je treba najprej odstraniti še mnogo zaprek. Saj je človek v hipu, ko misli, da je že na cilju, vendar še tako daleč od njega.

Zato sem mnenja, da bi bilo v prvi vrsti gledati na to, da bi bilo vse naše ženstvo organizirano. To je stvar, ki nam je že nujno potrebna, na katero ne smemo Slovenke več čakati, sicer nas bodo naše »sestre« z juga prehiteli, kar gotovo ne bo v naše dobro, kajti jasno je, da se bo v tem primeru izigravanje Slovenije še povečalo. Ker pa stojimo na stališču, da mora to prenehati, ne pa se povečati, zato pohitimo!

Dobra organizacija je prav gotovo eden najvažnejših faktorjev za pozitiven uspeh. Vsaka žena se mora zavedati, da je njena dolžnost zasledovati vse pojave zasebnega, kakor tudi javnega političnega življenja. Kjer je ženi to potreba, tam je podstava za uspeh že dana, kjer

Vsakovrstno damsko in moško svileno ter volneno

PERILO

bogata zaloga žepnih robcev, nogavice, rokavice, modno blago, turistijske potrebščine

po najnižjih cenah

pri tvrdki

Josip Petelinc, Ljubljana
za vodo (blizu Prešernovega spomenika)

spopolnjen s folklorističnimi motivi, z romantiko preteklih dni in z našimi romantičnimi osebami Prešernom in Čopom. — Dalje Zlatorog, kmečki uporniki itd. Film bi bil naša velika pomoč pri narodni vzgoji. Tako nas pa »vzgaajajo« nemški filmi.

Slaba ureditev prometa, katastrofalno stanje cest, klavrna železniška postaja v Ljubljani, sramotne razmere v bolnici, prenatrpane šole, slabotna radio-postaja, pomanjkanje domačega filma vplivajo ob vesteh hitrega napredovanja drugih narodov poražujoče na ljudstvo, nas napravljajo malodušne, in vsi dobrohotni odloki so brez vpliva in odziva. Dejavnost nas bi najbolje konsolidirala, krepila, urejevala, utrjevala. Vsi uspehi in vsa stremjenja, umetniška, znanstvena, gospodarska, politična, velika tehnična javna dela, nam bi le služila v okrepitev omajane samozavesti. Naše uspehe vedno primerjamo z uspehi drugih narodov, in še vedno malodušno klonemo. Nevarnost je vedno večja, da ob ustvaritvah večjih in po dinamičnosti silnejših narodov pozabljammo na lastno ustvarjanje, da nam celo jemljejo tuji uspehi voljo za tekmovanje in da izgubljammo ob hvali drugih in ob grenki kritiki domačih razmer lastno iniciativnost. Ob tuji aktivnosti naj se prebujajo naša aktivnost in iznajdljivost. Pri vseh narodih naj hodimo v šolo. Ustvarjanje iz lastnih sil poraja ponos in samozavest.

Hvala Bogu, delavcev je mnogo, in komaj čakajo na migljaj delodajalcev: posameznikov, institucij, občin, banovne in države, to je vseh tistih, ki naj služijo narodu, njegovemu napredku in kulturi.

tega ni, jo je treba ustvariti. In kako ustvariti to brez dobre organizacije?

Ena prvih in najvažnejših nalog žen bodi torej skrb za ustvaritev dobre organizacije; ustvaritev organizacije na močni in zdravi podlagi, za katero nam je potrebno predvsem sposobnih ljudi, ljudi, katerim je usoda naš vseh draga, ki nas ne bodo porabili le za doseg svojih ciljev, marveč zato, da jim bomo pomagale skupno graditi lepšo bodočnost našega naroda in ga skušali iztrgati neznošnjemu izkoriščanju in zapostavljanju.

Na delo torej, Slovenke!

Pomagajmo rešiti slovenski narod!

Naša univerza in kako jo zalagajo s krediti

Akademsko glasilo »1551« piše o programu, ki naj zagotovi do l. 1940 popolno slovensko vseučilišče. Pri tem primerja zneske, ki pridejo na slovensko vseučilišče, s tistimi, ki odpadejo na vseučilišči v Zagrebu in zlasti v Belgradu ter o načrtih, ki jih ima vlada glede srbskih in slovenskih mest. Ta primerjava je zelo poučna za vsakogar. Pazljivo naj bi jo prebral zlasti »Obzor«, ki je nedavno »ugotovil« prednost slovenskega vseučilišča pri dodeljevanju kreditov, in sicer zato, ker je to izjemoma enkrat v 19 letih dobilo sicer še zmerom nezadosten znesek za svojo knjižnico, za stvar torej, ki je sicer na vsem svetu priznana kot neizogibno potrebna sestavina vsakega vseučilišča.

Sicer naj pa govore dejstva in številke:

»Ze v rednem proračunu je napovedana: uredba o osnovanju umetnostne akademije v Belgradu, uredba o osnovanju komercialne visoke šole v Belgradu, glasbene akademije v Belgradu, srednje šole za upodabljanje umetnost v Belgradu in srednje strokovne šole v Belgradu. Gradili bodo še nove gimnazije v Belgradu, Kruševcu in na Cetinju.

Mar se bo slika spremenila, če navedemo še pooblastila iz amandmajev? Prosvetni minister se pooblasti, da sme s pristankom ministrskega sveta najeti 20 milijonsko posojilo za zgradbo prosvetnega ministrstva v Belgradu, 15 milijonsko za dograditev in inštalacijska dela v zgradbi državne tiskarne v Belgradu, 6 milijonov za dečjo kliniko pri medicinski fakulteti v Belgradu, 5 milijonov za zgradbo, ki jih rabi veterinarska fakulteta v Zagrebu, 2 milijona za novo zgradbo kemičnega inštituta tehniške fakultete v Ljubljani, 5 milijone za dograditev I. realne gimnazije v Belgradu in 1,1 milijon za dograditev I. ženske realne gimnazije v Belgradu.

— Belgrad 11 zgradb, Zagreb 1, Ljubljana 1 zgradbo.

Ali če pogledamo celotne kredite samo za univerze: Belgrad 45,3 milijone, Zagreb 20 milijonov in Ljubljana 2 milijona.

Poglejmo še nazaj. Belgrajska univerza je dobila od l. 1919. do l. 1934. izrednih kreditov za zidave 121,4 milijonov (ne všteti bogatih reparacijskih zneskov), zagrebska 57,5 milijonov in ljubljanska univerza komaj 10,7 milijonov.

Ali: dosedaj Belgrad 61%, Zagreb 50%, Ljubljana 9%, letos Belgrad 66,5%, Zagreb 50,6%, Ljubljana 5,1%.

Dr. Puc in centralizem

V svoji »Besedi« pripoveduje dr. Puc o gospodarstvu in finančni politiki naših denarnih zavodov. Poštna hranilnica da je imela konec l. 1936 za 1.466.000.000 čekovnih in za 982.000.000 hranil-

nih vlog, Hipotekarna banka pa za 1.170.000.000 hranilnih vlog in za 1.800.000.000 fondov, tako da sta imela samo ta dva zavoda skoraj pet in pol milijard denarja. Ves ta denar pa ni na razpolago nšemu gospodarstvu, ampak je le nekaka ročna blagajna finančnega ministra. Kajti na primer je posodila Poštna hranilnica državnim blagajnam in ustanovam 1.200.000.000, zasebnemu gospodarstvu pa samo okoli 125 milijonov.

Vse to so splošno znane stvari. A še nekaj bi bil moral povedati dr. Puc, da bi bila slika pravična.

Prvo je to, da je od teh pet ali šest milijard nad eno milijardo slovenskega denarja.

Drugič, da je cela ta milijarda — majhnih drobcev ne šteje — naložena izven Slovenije, in da se tudi javna dela za ta denar vrše — spet drobcev ne šteje — izven Slovenije.

Tretjič, da je samo to usodno odtegotvanje denarja iz Slovenije povzročilo stisko naših denarnih zavodov in s tem stisko našega gospodarstva, stisko, ki bi je sicer ne bilo.

Četrtič, da je ta sestav uničevanja našega gospodarstva začelo in omogočilo tisto jugoslovensko nacionalstvo, ki je zdaj po to, zdaj pod drugo firmo vodilo našo politiko in zakonodajo v unitarističnem slislu in centralistični smeri.

Petič, da je bil zmerom vnet pripadnik te politike dr. Puc sam takrat, kadar je bila na vladi stranka, ki si je postavila jugoslovenski centralizem za osnovo, danes znana pod znamko JNS, in da je dr. Puc sam tudi zmeraj pripadal tej stranki in se navduševal za njen program, kadar je bila na vladi. Kajti tega se mora zavedati vsak, da ne more nikoli zahtevati vere, če zagovarja kako stvar samo, kadar je v opoziciji, dela pa drugače, ko je na vladi.

Samo eno je res v tem dr. Pucovem sestavku. Ko namreč ugotavlja, da se zmeraj govori in piše o decentralizaciji, v praksi pa se centralizem vedno bolj strumno in dosledno izvaja. Ali bolj določno povedano, da vlada centralizem slej ko prej.

In še tole je res:

Centralizem je slaba stvar, za nas dvakrat slaba. Največji njegovi gorečniki bi ga hoteli danes zatajiti in ga vtihotapiti pod novim označenim med nas. In ni ga, ki bi si ga upal naravnost zagovarjati.

Ko je torej ostala ta žalostna dediščina nacionalnega jugoslovenstva od prejšnjih oblastnikov, bi bilo treba, da se začne ne samo razmišljati, ampak tudi delati, da se čimprej odpravi.

In tudi tega se je treba zavedati, da je vsak soodgovoren za vse, kar dela katerakoli organizacija, ki ji on prostovoljno pripada.

Od priznanja k dejanju

Vedno več jih je, ki izražajo zadovoljstvo nad našim listom. Oglašajo se tudi novi naročniki — dokaz, da si misel, ki jo zastopa list, vedno bolj utira pot. S tem so svoje soglašanje praktično potrdili. — Obračamo se še do tistih, ki odlašajo, da storé enako. Simpatije so sicer nekaj lepega, ali samo od njih ne živi nobeno gibanje. Treba je tudi žrtev. Stare naročnike in prijatelje prosimo, naj nam pošljejo naslove oseb, o katerih mislijo, da ga bodo naročile, ako ga jim pošljemo na ogled. Kdor se ne misli naročiti, naj list vrne z opazko: Ne sprejemem. Najlepša hvala vsem, ki se bodo odzvali.

Uprava in uredništvo.

Spominjajte se tiskovnega sklada tednika „Slovenije“

Prepričane Slovence, ki jim je slovenstvo zapoved vesti in nravnosti, prosimo, da podprejo razširjevanje čiste slovenske misli s tem, da nakažejo primeren znesek za

tiskovni sklad našega tednika „Slovenije“

Oprati bi se hoteli

Odkar je v opoziciji, sočustvuje »Jutro« tako z našim ljudstvom, da postaja kar sentimentalno:

Nastopajoča pomlad, ko se pojavlja tudi v naši skromni kmečki vasi nova potreba po denarju, nam razodeva vse težke nasledke stanja, ki je nastopilo. zamen ogleduje kmečki gospodar hišo in hlev. Tu in tam bi bilo potrebno kaj popraviti in dopolniti, na sveže pobeliti in prizidati. Rad bi si napravil novo greznico, korenito popravil vozove in orodje in morda je pri hiši potrebno novo živinče za delo na polju. V domači posojilnici ima še iz boljših let nekaj prihrankov. Toda rekli so mu, da zdaj ni nič upanja, da bi mogel dvigniti par sto dinarjev. Zaskrbljeno grbanči hišni gospodar svoje čelo, a ko pogleda svojega starega hlapca, svojo dolgoletno dekle, se mu še bolj milo stori. Tudi ta dva sta bila odšla vprašat na posojilnico, v hudih skrbeh, kaj bo z onimi pičlimi dinarčki, ki sta si jih v dolgih letih ubijajočega dela od zore do mraka odrgala od ust za stara leta. Da, da, po bankah je še nekako, ali prihranki našega najskromnejšega človeka, ti so postali nedostopni. Kar so prihranili neutrudne roke tisočev in tisočev malih ljudi od delavca in hlapca, od služkinje na vasi in v mestu, našega malega obrtnika in trgovčiča po deželi do skromnega uradnika, nad 1400 milijonov, je v naših kreditnih zadrugah zamrznjeno.

Nekaj je, kar je pri tem omlednem sentimentaljenju najbolj ogabno: tista zavedna neodkritosrčnost, ki sicer natančno ve, kdo je kriv, da je tako, ki pa se dela, ko da bi ne vedela, ki hoče tako vzbujati vero, da so krivci izven njenega kroga. A o pravih razlogih, zakaj je tako, seveda ne zine »Jutro«, zakaj moralo bi pokazati na samo sebe in na svoje zapovednike. Moralo bi povedati, da bi vse te stiske ne bilo, da bi bilo dovolj denarja v Sloveniji in še poceni bi bil, če bi ne bili nad eno milijardo s svojimi centralističnimi zakoni in ukrepi prenesli jugosloveni v Belgrad. In da so ga mogli prenesti, da so ubili sleherno mogočnost samostojnega gospodarstva, to so spet naredili tisti unitaristični jutranji jugosloveni, ki so sklenili vidovdansko ustavo.

Če preudarimo vse te stvari, res ne moremo označiti jutranjega vzdihovanja drugače, kakor cinično zasmehovanje siromaka, ki mu je centralistično jugoslovenstvo vzelo denar in mu obenem vzelo mogočnost, da ga zahteva nazaj.

Ali ste poravnali naročnino?

Zbornik za umetnostno zgodovino

(15. letnik, založilo Umetnostno-zgodovinsko društvo.)

Po daljšem premoru je izšel XIII. letnik ZUZ, katerega je uredil Francè Stelè. Nereditno izhajanje izpričuje težavno stanje našega znanstvenega dela zaradi pičlih tvornih virov. Po svoji tehtni vsebini pa izpolnjuje zbornik naša pričakovanja v borbi za domačo mlado umetnostno-zgodovinsko znanost.

Razprave uvaja Izidor Cankar v izčrpnih analizah Kristusovega rojstva, stare slike v Narodni galeriji, doslej premalo opažene, uvršča jo v krog češke gotske slikarske umetnosti iz konca 14. stoletja. V zborni razpravi, ki razpleta tokove stilnega strujanja, nam predočuje pomen češke šole, ki posega dvakrat odločilno z velikim vplivom v srednjeevropsko gotsko slikarsko tradicijo. Primerjalno gradivo je umno odbrano z globokim umevanjem za stilne posebnosti in sorodnosti; v obdobje poznogotskega slikarstva prinaša jasnost za dela na naših tleh in tako s konkretno analizo bistri poglede srednjeveške umetnosti. Razprava je poleg Stelletovih študij o srednjeveškem slikarstvu v Sloveniji markanten donos za dobo, katero je začela na Slovenskem sistematično razkrijevati naša moderna znanost umetnostne zgodovine. — Mikuž Stane opisuje štiri gotske table iz Narodne galerije, datira jih v drugo polovico 16. stoletja in uvršča med avstrijska dela, spravlja jih v

zvezo z dvema dunajskima kriloma tamkajšnjega frančiškanskega konventa. Veselo je dejstvo, da se je začelo gradivo NG tudi znanstveno opredeljevati, kar naj bogati po eni strani našo vedo, po drugi pa pomaga k duhovni asimilaciji umetnin, zbranih v naših zbirkah. — Mesesnel Francè prinaša v svoji študiji novo gradivo o Juriju Šubicu v Atenah, rešuje delo tega slikarja pozabe, saj daljne Atene niso tako vsakomur dosegljive in v palači, kjer se nahajajo te slike, vsakomur dostopne. Podrobno opisuje celotno Šubicevo delo v Atenah, v palači slavnega arheologa Schliemanna. Zanimivo je slediti gibčnosti Šubicevega duha, kako rešuje konflikt umetnika z naročilom estetsko-doktrinarnega čudaka v samoniklo, živo umetnost. Piščevo delo je pred obetajočo se razstavo bratov Šubicev toplo pozdraviti za pravilnejše in celotno spoznanje teh dveh umetnikov in njune dobe. — Svoje življenjsko delo na polju umetnostne zgodovine je posvetil rajni Stane Vurnik slikarju Valentinu Metzingerju. Marijan Marolt nadaljuje z objavo Vurnikove zapuščine in dopolnjuje katalog slikarjevih del, ki preseneča po obsegu in razsežnosti Metzingerjeve slikarske podjetnosti. Nad 250 del našteva katalog, vsa dela iz umljivih razlogov ne morejo biti objavljena v nekaj letih, kar je načel Vurnik Metzingerjev problem. Znanstven katalog, zanesljiv in dobro delno rabljiv, kakor je pričujoče delo, je nehalno početje z ozirom na efekt, zahteva sila truda in časa, množico izkustev na polju agnostici-ranja. Marolt je opravil ta težaški posel, častno za početje domače umetnostne zgodvine, prepotrebno za monografijo o Metzingerju, katera bo mož-

na v zvezi z Metzingerjevo razstavo kedaj izdati. — Viktor Steska piše o Franciscu Robbi v Celovcu, o njegovih 4 kipih na nekdanjem spomeniku sredi Starega trga v prestolnici Koroške, koroška dela tega najodličnejšega našega kiparja so iz leta 1757 in se lepo uvrščajo v bogato umetniško tvorbo celotnega doslej znanega kiparjenja, kakor nam ga slika Anton Vodnik v svojih študijah okoli laškega, vendar v Ljubljani udomačenega umetnika. — Rajko Ložar je vzel pod drobnogled poznoantično portretno plastiko iz Emone. V koreniti študiji ob primerjavi skopega materiala osvetljuje postarno moško glavo, delo, ki ga hrani naš muzej, datira jo okoli leta 500 po Kristusu. Nedvomno bo Ložarjeva razprava pobudila zanimanje tujih arheologov za portretno poznorimsko plastiko, kakor jo je hranila provinca. V zvezi z nekaterimi odkopavanji poznorimskih vil s fragmenti stenske slikarje ne bo to posamezen primer specialista, čas naj poveže te sporadične spomenike v jasno sliko tedanje kulture. — Vojeslav Molè razmišljuje v svojem eseju »Umetnostna zgodovina in umetnost« o ciljih ene in druge, o prepletanju obeh, o mejah in konsekvencah znanosti in umetnosti, njegove misli utegnejo zanimati celo naše sodobne umetnike, ko se mlada veja znanosti — umetnostna zgodovina nekdanje razraste v dograjen sistem in gibko metodo, bo nemara prepad med njo in živo umetnostjo in umetnikom premostljiva. — V kroniki piše F. Stelè ob petdesetletnici prve generacije umetnostnih zgodovinarjev (Cankar, Stelè, Molè) obraz tej skupini, plastično, objektivno: »Ako ob odhodu Izidorja Cankarja z ljubljanske stolice za umetnostno zgo-

Doslednost v abotnosti

Glasi ameriških Velikosrbov, »Amerikanski srbobran«, piše o naših notranjepolitičnih razmerah, kakor pač piše in more pisati velikosrbski list. Seveda njegovi bratci v velikosrbstvu, jugosloveni, ponavljajo njegove besede, ko da bi bile zadnji vir političnega razodetja. V dokaz umske ravni tega najnovejšega bojevnika za jugoslovenski centralizem navajamo nekaj srbobranskih stavkov:

Prizadevanje za federacijo se javlja samo tam, kjer ljudstvo ni vedelo, kaj so prave državljanske svoboščine.

Očetovstvo tega globokoumnega spoznanja je na prvi pogled očitno v našem jugoslovenskem nacionalnem centralizmu. Sicer je pa samo dokaz za nizko miselno raven ljudi, ki berejo tak list in ga ne vračajo. Kajti iz te trditve bi izhajalo dvoje. Prvič namreč, da centralizem s svojimi konfinacijami, preganjanji, izžemanjem, diktaturo in vseh vrst nasilji daje prave državljanske svoboščine. Drugič pa, da ljudstvo teh svoboščin ne spoznava in da mu jih bo zato treba slej ko prej še ubijati v glavo z zapori, konfinacijami, pendreki.

Dalje piše ta ameriški jugosloven:

Če bi se kdaj, kar Bog ne zadeni, take fiksne ideje uresničile, tedaj bi naša država za zmeraj propadla.

List očitno greši na to, da ga v Ameriki živ krst ne razume. V tisti Ameriki, ki bi morala biti zaradi svojega federativnega državnega ustroja že zdavnaj ne samo na robu, ampak že čez rob prepada — če bi ta srbobranska logika veljala.

Sicer se pa res ne izplača vračati take donebne abotnosti. Dobro bi pa bilo, če bi kak naš ameriški rojak od primera do primera opozoril večje ameriške liste, kakšne neumnosti česnajo listi, ki se tudi tiskajo v njihovi deželi in ki jih pišejo ljudje, ki so že ali bi najbrž vsaj hoteli postati ameriški državljani. In če bi ta rojak pri tej priložnosti še malo opozoril na to, da so ljudje te zvrsti zavedli našo državo skoraj do poloma in da se celo izdajajo za demokrate, potem bo storil naravnost koristno delo.

Umska nesamostojnost

Nekateri naši vremenoslovci so začeli imenovati topli jugovzhodni veter, ki ga imenujejo Slovenci jug, z nemško besedo fen (Föhn). Po pravici domnevamo, da je pri tem odločala tista miselnost, ki jo je Cankar simboliziral v Anastasiusu von Schiwitzu. Kajti tak možakar je pač bral, da imenujejo vremenoslovci onstran Sotle jug fen, pa se je podvizal, da se izenači na nemški podlagi.

Zanimalo bo torej marsikoga in mu mogoče celo odkrnilo nekaj nadpodložniške zavesti, da imajo celo Nemci proti besedi Föhn pomisleke, ki slone na ljudski govorici. In da je za ta veter prava beseda slovenski — jug!

»Tagespost« od letošnjega 4. aprila priobčuje namreč sestavek »Nicht Föhn, sondern Jauk« (Ne Föhn, ampak jauk). Nekaj stavkov navajamo:

»Slovansko kmečko prebivalstvo v Istriji, Kranjski in Štajerski do jezikovne meje imenuje južni veter jug, dalje čez mejo so jug pretvorili v jauk.

Poročila iz Štajerske potrjujejo brez izjeme, da imenuje kmečko ljudstvo južni veter jauk. Ta

dovino potegnemo črto in pogledamo na začasni rezultat, smo lahko zadovoljni: Sistematika stila, Zgodovina umetnosti zahodne Evrope, dobro opremljen seminar, zgodovinski del Narodne galerije, 15 letnikov Zbornika za umetnostno zgodovino, raziskovalno delo Spomeniškega urada, Monumenta artis slovenicae I., 5 zvezkov umetnostne topografije, priročnik o umetnosti zahodne Evrope in še mnogo drugega je priznanja vreden sad naporov prvega rodu, ki mu je bil Avguštin Stegenšek enakovreden predhodnik. (Stelè, Na razpotju prve generacije slovenske umetnostne zgodovine, ZUZ, 1936.) Njegov dosedanji pregled življenjskega dela prve generacije nam odpira pogled v začuda bogato snovanje teh znanstvenikov, oplojenih po dunajski šoli. (M. Dvořak, Strzygorski), priča hkrati o srečni in enotni delitvi dela, kar je šele omogočilo njihovo zgodovinsko poslanstvo, ki bo dokončno ocenjeno po novih generacijah, sledečih tako lepo začrtemu slovenskemu umetnostno-zgodovinskemu delu. Več kot želja bodi na tem mestu izrečena, da dovede Izidor Cankar v zvezi s Slovensko matico svojo Zgodovino, ki je z najnovejšim snopičem dosegla leto 1546, do kraja; nepopisljiva škoda bi bila, ako ostane njegovo monumentalno delo torso, šele ko bo v prevodih dostopno kulturnim narodom, bo izmerjen njen obseg. V naši malosti deli usodo velikih del v malem narodu, čeprav ni samo med Slovenci zgolj univerzitetni učbenik. O sebi govori Stelè skopo; njegovo izredno plodovitost za našo kulturo resda ni treba posebej podčrtavati, čas še ni zrel, da bi v naporu njegovih najboljših sil hoteli postavljati kakšne razmejitev in očitve. O Moletu posebej bo morala svoječasno voditi račun poljska znanost, kateri je

V Jugoslovanski knjigarni si naročite sledeče knjižne zbirke:

Leposlovno knjižnico Ljudsko knjižnico Zbirko domačih pisateljev Zbirko mladinskih spisov

za malenkostne mesečne obroke. Zahtevajte naš Vestnik, ki ga pošljemo brezplačno z natančnimi podatki.

JUGOSLOVANSKA KNJIGARNA V LJUBLJANI

beseda se rabi zlasti v krajih, ki meje na Jugoslavijo ... Neka dama (zdaj šteje 70 let) piše, da je imenovala njena devetdesetletna stara mati južni veter, ki dela vse ljudi omotične, jauk. Beseda je torej v štajersčini že stara jezikovna dobrina, na to opozarjajo tudi nekateri jezikovno izvedeni bralci, ki opozarjajo na izvir besede jauk iz slovenske besede jug.

Zanimivo je, kako daleč na sever je beseda znana — v Brucku, v Mürztalu, v Trofaiachu, St. Mihaelu, Zeltwegu, Obdachu, Knittelfeldu, še v Turrachu in Rottenmannu. V Murauu more veter le v višavah pihati od juga, tam imenujejo dolinski veter iz vzhoda jauk.

Vabilo

Naročnike, ki tega še niso storili, prosimo, da nam čim prej nakažejo naročnino. Kdor bi ne imel položnice, jo dobi na vsaki pošti. Nanjo naj napiše na za to določenih mestih številko našega poštnega čekovnega računa — 16.176 — in naslov: Uprava tednika »Slovenija«, Ljubljana. Kdor položnico že ima, pa je ne rabi, naj jo shrani, ali še bolje: pridobi naj listu novega naročnika. Denar se lahko nakaže tudi s pošto nakaznico. Ustreženo nam je tudi z naslovi oseb, o katerih je pričakovati, da se bodo naročile, če jim pošljemo list na ogled. Kdor ne misli postati naročnik, naj list vrne z opazko: Ne sprejemem. Opozorjajte svoje prijatelje in znance na »Slovenijo«!

Mali zapiski

Prepovedani listi.

Minister za notranje stvari je prepovedal uvažati in širiti v naši državi tele časopise:

1. »Hispana revolucio«, ki izhaja v Barceloni v esperantovskem jeziku;
2. »Slobodna misao«, ki izhaja v Torontu v Kanadi;
3. »Die Volksillustrierte«, ki izhaja v Pragi;
4. »Sozialistische Werte«, ki izhaja v Pragi.

vzgojil vrsto mladih znanstvenikov. — O Narodni galeriji poroča Izidor Cankar o triletnem delovanju, kakor se zrcali iz referatov vodilnih odborov; poročilo predsednikovo in poročilo tajnikovo ter blagajnikovo je izčrpno podano. Kdor pazno prečita njegovo poročilo, opazi lahko, kako se NG razraša v vsenarodno institucijo. Polagoma, a s krčevito žilavostjo pridobiva tal med resničnimi razumniki. — O delovanju Umetnostno-zgodovinskega društva poroča M. Marolt. — Bibliografijo o umetnosti na Slovenskem za leta 1933—1935 je sestavil vzorno ravnatelj J. Šlebinger. Njegovo tiho delo priskoči marsikomu v pomoč, da se ne izgubi v labirintu našega tiska, ko prihaja na področje umetnosti. — O razstavah iz leta 1928 do 1932 poroča F. Kos. — V rubriki Književnost ocenjujejo dela F. M. Kos, Frst./in B. Saria, ta oddelek bi človek želel, da bi bil bogatejši po obsegu, ko bi ne vedeli, kako težavna je borba za vsako tiskano stran. — Med Beležkami piše A. Sič Spomine na Groharja, Steska podaja Račune ob gradnji stolne cerkve v Ljubljani (1707—1914), dalje poroča o podobarju Trnovcu in o Rojstvu slikarja Andreja Herrleina.

Zbornik krase in razprave opirajo številne fotografske reprodukcije, ki so tiskane v tem letniku na odbranem papirju, kar omogoča natančnejši študij.

Bogato gradivo pričujočega zbornika mora prepričati čitatelja o naporih piscev, o naporu založnice Umetnostno-zgodovinskega društva v Ljubljani. Zeleti je, da najde tovrstno delo doma opore v naročnikih. Vsem razpravam je dodejan resumé v tujem jeziku za orientacijo slovenščine nevesčega bralca.

A. S.

Konvencija z Italijo.

(Dopis.)

Leta 1929. je sklenila naša država konvencijo z Italijo zaradi bolniških blagajn, še danes pa ni sklenjena konvencija o zvezi pokojninskih zavedov. S tem so nekateri zasebni uradniki in njih družine hudo prizadeti. Samo en primer: Že umrli zasebni uradnik je bil zavarovan pri Pokojninskem zavodu v Ljubljani 59 mesecev. Ako bi bila trajala doba zavarovanja 60 mesecev, bi imela vdova z dvema nepreskrbljenima otrokoma pravico do pokojnine. Dotični uradnik je bil pa pred vojno tudi zavarovan v Trstu pri zavodu Instituto pensioni in sicer kakih 30 mesecev. Če bi obstajala konvencija z Italijo, bi se morala tudi doba tržaškega zavarovanja primerno upoštevati in vdova bi imela pravico do pokojnine. Češkoslovaška je tako konvencijo z Italijo že davno sklenila. Za nas bi bil sedaj najugodnejši čas. Zato pozivamo odločujoče činitelje, naj posvetijo temu vprašanju vso svojo pozornost in zastavijo vse moči, da se ta konvencija z Italijo kmalu sklene in s tem reši mnogo rodbin morečih skrbi za obstanek.

Dobrota centralizma.

»Trgovski list« priobčuje tale dopis:

Dne 9. februarja t. l. sem kupil na neki dražbi blaga za Din 10.131. Po raznih odbitkih in taksah je ostalo še Din 9.604 neto, katero vsoto je sodišče v Mariboru moralo založiti pri Državni hipotekarni banki v Ljubljani. Ko je bil razdelilni sklep pravomočen, je sodišče dalo Državni hipotekarni banki nalog za izplačilo meni kot upravičenemu. Danes, 2. aprila, je pošta izplačala Din 9.548, torej za takso št. 170 in št. 33 Din 48.10 in stroški hranilnice Din 7.90, skupaj Din 56.— manj. O kakih obrestih ne duha ne sluha. Zvedel sem, da Državna hipotekarna banka ne plačuje za prve tri mesece sploh nobenih obresti, pač pa zaračunava precej visoko takso, kakor prej omenjeno.

Prejšnje čase je sodišče nalagalo take depozite pri naših domačih pupilarno varnih zavodih in tako sem se informiral pri dveh takih zavodih, ki sta mi čisto enako izračunala, da bi jaz dobil za to vsoto in čas nekako Din 48.—. Torej dobil bi Din 56.— več, tako pa sem dobil Din 48.— manj, da znaša razlika dobrih Din 100.—. Koliko takih razlik moramo prinašati na oltar centralizma? Za katerega je to dobro? Za nas prav gotovo ne!

Našim prijateljem!

Naš tednik »Slovenija« je treba razširiti kar največ mogoče. Prepričani smo, da to žele ne le naši dosedanji naročniki, ampak vsi prepričani Slovenci. Zato prosimo vse naše naročnike in prijatelje, da naj nam pridobivajo novih naročnikov. To zato, da list tvarno podpro in pa da se slovenska misel čimbolj razširi. Našemu tedniku je treba že zaradi kritja stroškov, ki so veliki, novih plačujočih naročnikov, da ne omagamo.

Naslove novih naročnikov naj pošiljajo naši prijatelji na naslov: UPRAVA TEDNIKA »SLOVENIJA«, LJUBLJANA, TYRSEVA CESTA 17.

Uprava tednika »Slovenija«

Urednik in izdajatelj: Tone Fajfar v Ljubljani.